

Nr 16/1951.

framställning till Ålands landsting med förslag

till landskapslag om kommunala hemsystrar i

landskapet Åland.

Sedan Landstinget den 4 december 1950 antagit landskapslag om kommunala hemsystrar i landskapet Åland, har Republikens President efter inhämtat utlåtande av Högsta domstolen den 9 april 1951 resolverat, att landskapslagen skall förfalla, enär Landstinget överskridit sin lagstiftningsbefogenhet. Högsta domstolens utlåtande är i översättning av följande lydelse:

"Förebild för landstingsbeslutet har varit i riket den 2 juni 1950 om kommunala hemvårdarinnor utgivna lag och förordning.

Landskapslagens stadganden äro även i huvudsak av samma innehåll som motsvarande stadganden i rikslagstiftningen. Avvikelserna föranledas närmast av lokala förhållanden och landskapet Ålands särställning. Kommunal hemsysters uppgift är, enligt vad i landstingsbeslutets 5 § åsyftade reglemente angående hemvård närmare angives, att främst i mindre bemedlade barnrika och övriga med dem jämförbara hem handhava husmoderns till en regelbunden hemvård hörande uppgifter eller bistå henne vid utföran-

2018

det av dessa, ifall husmodern eller den person, som omhänderhar hushållet på grund av sin egen eller någon annan familjemedlems barnsäng, sjukdom, överansträngning, nödiga ledighet eller annan därmed jämförbar orsak tillfälligt är oförmögen eller förhindrad att omhänderhava dem. En dylik socialvård måste anses höra till de områden, där landstinget äger stifta landskapslagar. De uppgifter rörande kommunala hemvårdarinnor, vilka enligt förenämnda lag och förordning i riket ankomma på de socialnämnder, vilka enligt lagen den 20 januari 1950 om förvaltningen av socialvården skola tillsättas i kommunerna, skulle enligt landstingsbeslutet handhavas av de kommunala vårdnämnderna likväl med sådant undantag, att kommunal hemsyster skulle antagas till sin befattning av hälsovårdsnämnden. När ifrågavarande landstingsbeslut fattades, gällde i landskapet Åland i riket den 17 januari 1936 utfärdade lag om kommunal vårdnämnd, ty landstingets den 27 februari 1939 fattade beslut om antagande av landskapslag angående kommunal vårdnämnd i landskapet Åland har fått förfalla, enär till kommunal vårdnämnds uppgifter hör ärenden angående lösdrivare, moderskapsunderstöd och barnskydd samt andra sådana till socialvården hörande områden, rörande

2019

vilka lagstiftningsbefogenhet även för landskapet Ålands del är förbehållen republikens organ, och lagstiftning därför rörande sagda nämnd har ansetts tillkomma sistnämnda organ. Lagen om kommunal vårdnämnd är numera upphävd genom förenämnda lag om förvaltningen av socialvården, som trätt i kraft den 1 januari innevarande år, och denna lag bör på samma grunder som lagen om kommunal vårdnämnd anses gälla även i landskapet Åland. Enligt 4 § i lagen om förvaltningen av socialvården skall för dylik vårdverksamhets lokala förvaltning i kommun finnas en socialnämnd. Enligt 5 § i lagen kan väl i enlighet med föreskrifterna i kommuns reglemente för socialvården bestämmas, att förvaltningen av socialvården skall organiseras på annat sätt, än i förenämnda lag är stadgat. Då likväl sagda reglemente enligt 16 § i samma lag skall stadfästas av socialministeriet, bör därav anses följa, att lokal förvaltning av kommunal hemvård icke genom landskapslag kan anförtros de kommunala vårdnämnderna. Under sådant förhållande och då landstinget genom antagande av ifrågavarande landskapslag således har överskridit sin lagstiftningsbefogenhet, borde enligt Högsta domstolens mening landstingets beslut förordnas att förfalla."

Vid sammanträde den 2 maj 1951 beslöt landskapsnämnden ingå med ny framställning till Landstinget med förslag till landskapslag i ämnet, varvid det "påtalade" vårdnämnd skulle ersättas med socialnämnd.

Hänvisande till förestående får landskapsnämnden vördsammast förelägga Landstinget till antagande nedanstående

L a n d s k a p s l a g

om kommunala hemsystrar i landskapet Åland.

I enlighet med Ålands landstings beslut stadgas:

1 kap.

Allmänna stadganden.

1 §.

Angående hemsystrar, vilka för den kommunala hemvårdsverksamheten antagits i kommuns tjänst, gäller vad i denna landskapslag stadgas.

2 §.

Kommunal hemsyster åligger att i enlighet med vad i det uti 5 § avsedda reglementet för hemvårdsverksamheten närmare beskrives närmast i mindrebemedlade barnrika och andra med dem jämförbara hem handhava husmoders till den regelbundna hemvår-

den hörande uppgifter eller bistå henne vid utförandet av dessa, ifall husmodern eller den person, som omhänderhar hushållet, på grund av sin egen eller någon annan familjemedlems barnsäng, sjukdom, överansträngning, nödiga ledighet eller annan därmed jämförbar orsak tillfälligt är oförmögen eller förhindrad att omhänderhava dem.

Hemsyster må icke för obehöriga yppavad hon erfarit i sin verksamhet om familj, som anlitar hennes hjälp.

3 §.

Hemvårdsverksamheten står under landskapsnämndens och de densamma underlydande inspektionsmyndigheternas ledning och tillsyn.

De av hemvårdsverksamheten föranledda lokala uppgifterna i kommunen ankomma på socialnämnden. Nämnden kan anförtro den direkta ledningen och övervakningen av verksamheten åt en av densamma tillsatt direktion, i vilken de kommunala hälsovårdsmyndigheterna äro företrädde.

4 §.

Om kompetensfordringarna för hemsystrar och om deras utbildning gäller, vad därom är i riket stadgat.

5 §.

På åtgärd av socialnämnden bör för hemvårdsverksamheten uppgöras ett reglemente, vilket godkännes av kommunens fullmäktige efter hälsovårdsnämndens hörande och stadfästes av landskapsnämnden.

6 §.

Hemvårdshjälpen är avgiftsfri. Kommunens fullmäktige kunna likväl besluta, att skälig ersättning i enlighet med av landskapsnämnden fastställda grunder skall för sådan uppbäras av andra än mindrebemedlade familjer.

7 §.

Hemsyster skall av kommunen i grundlön uppbära minst det belopp, som jämte dyrortstillägg erlägges till innehavare av landskapstjänst eller -befattning i femte avlöningsklassen i enlighet med därom vid envar tidpunkt gällande stadganden. Jämte grundlön skall hemsyster erhålla ordentlig bostad på minst ett rum med kök eller del i kök eller kokmöjligheter jämte värme eller huggen ved samt lyse, del i källare och i nödiga uthus samt bastu eller rätt att använda sådan eller badrum eller ock en mot dessa naturaförmåner svarande skälig ersättning, vilken fast-

ställtts med beaktande av kommunens dyrhetsgruppering.

I landskapets fattigaste och glesast befolkade samt andra kommuner, där landskapsnämnden finner det nödigt, erlägges åt hemsyster ortstillägg enligt de grunder, som är stadgat angående ortstillägg åt kommunala hälsosystrar.

8 §.

Kommunen erlägger till hemsyster de av hennes förrättningsresor föranledda verkliga, skäligbefunna resekostnaderna.

Hemsyster är berättigad att på sin arbetsplats, såvida arbetet där pågår under minst sex timmar, erhålla gratis förpläging och vid behov nattkvarter.

Kan person, som anlitar hemsysters hjälp, på grund av medelöshet icke giva henne förpläging eller nattkvarter, erlägger kommunen för hans räkning de skäliga kostnaderna härför.

Hemsyster är icke berättigad att utöver de löne- och andra förmåner, som jämlikt denna landskapslag tillkomma henne, av familj, som anlitar hennes hjälp, mottaga arvode för handhavande av uppgifter, vilka i enlighet med landskapslag, utfärdade anvisningar eller instruktion ankomma på henne.

9 §.

Hemsystemers arbete bör ordnas så, att hon erhåller tillräcklig tid för vila och till sitt personliga förfogande.

Närmare föreskrifter rörande ordnandet av hemsystemers arbets- och fritider meddelas i reglemente för hemvårdsverksamheten.

10 §.

Landskapet deltar i avlönandet av de i denna landskapslag avsedda kommunala hemsystrarna samt i kostnaderna för deras utbildning i enlighet med grunder, som därför fastställts i riket, i de förstnämnda kostnaderna med tre fjärdedelar av grundlönens belopp.

Ortstillägg, varom stadgas i 7 § 2 mom. erlägges i sin helhet till kommunen av landskapet.

Landskapsbidrag beviljas likväl icke för avlönande av flere än en hemsyster för varje begynnande antal av i landskommun tvåtusen och i Mariehamn tretusen mantalsskrivna invånare, såframt icke landskapsnämnden med hänsyn till kommunens vidsträckt område eller trafik- och bosättningsförhållanden finner särskilt skäl att annorlunda förordna.

Från det till kommun i stöd av denna landskapslag utgående landskapsbidraget skall avdragas hälften av beloppet av de er-

sättninggar, som kommun i stöd av 6 § uppburit för anlitan-
de av hemvårdshjälp.

11 §.

I landskapslagen avsedd hemsyster är, då hon uppnått sextio års ålder, pliktig att avgå från sin befattning. Landskapsnämnden kan likväl på framställning av kommunens fullmäktige berättiga henne att kvarstå i sin befattning till sextiofem års ålder.

2 kap.

Verkställighetsföreskrifter.

12 §.

Kommunal hemsyster antages till sin befattning av hälsovårdsnämnden efter det landskapshälsosyster-barnmorskan avgivit utlåtande om sökanden.

Socialnämnden bör ofördröjligen underrätta landskapshälsosystem-barnmorskan om tillsättande och entledigande av hemsyster.

13 §.

Landskapsnämnden kan på ansökan berättiga socialnämnd att för en viss bestämd tid som hemsyster anställa person, som icke in-

2026
nehar föreskriven utbildning, men däremot är lämpig för uppgif-
ten och innehar tillräcklig elementarutbildning och praktisk
erfarenhet av hemvårdsuppgifter.

14 §.

Reglementet för hemvårdsverksamheten bör innehålla bestämmel-
se om:

1) den ordning och de grunder, enligt vilka hemvårdshjälp be-
viljas;

2) hemsysters uppgifter;

3) regleringen av hemsysters arbets- och fritider;

4) åtgärder till skydd för hemsysters hälsa;

5) de grunder, enligt vilka ersättning erlägges till hem-
system för de i § 3 mom. avsedda kostnaderna;

6) de kommunala hemvårdsmyndigheternas samarbete med andra
kommunala myndigheter samt vederbörande organisationer;

7) utarbetande av verksamhetsberättelse och förande av ar-
betsdagbok;

8) grunderna för erläggande av den ersättning för hemvårds-
hjälp, som skall uppbäras av andra än mindrebemedlade familjer;
samt

2027
9) övriga nödiga befunda omständigheter.

15 §.

Tillsättes i kommun direktion för hemvårdsverksamheten, bör
denna bestå av ordförande och minst tvenne ledamöter samt nö-
digt antal suppleanter. För direktion bör genom socialnämndens
försorg utarbetas ett reglemente, vilket skall underställas
kommunalfullmäktige för fastställelse och i vilket närmare
föreskrifter meddelas angående behandlingen av ärenden i direk-
tionen, dennas sammansättning och åligganden.

16 §.

Hemsyster är på sina tjänsteresor pliktig att använda av
kommunen för henne reserverat forskaffningsmedel eller annat
till billigaste pris till buds stående fordon.

17 §.

Landskapsnämnden åligger övervaka, att kommunerna i sin hem-
vårdsverksamhet och vid organiserandet av densamma iakttaga i
denna landskapslag givna föreskrifter samt fastställda reglemen-
ten och instruktioner.

På landskapshälsosystem-barnmorskan ankommer närmast att ö-
vervaka, att i hemvårdsverksamheten iakttagas utfärdade stad-

0023
ganden och att, då hon finner brister eller förseelser i detta avseende, ofördröjligen göra anmärkning för rättande av förhållandet och, om anmärkningen icke beaktas, vidtaga andra av saken påkallade åtgärder eller, ifall saken icke hör till hennes befogenhet, göra framställning därom till vederbörande myndighet.

18 §.

På landskapsnämnden ankommer att meddela kommunerna, huru landskapsbidrag ansökes och erlägges.

19 §.

Denna landskapslag skall tillämpas från och med den 1 januari 1951.

Mariehamn den 23 maj 1951.

På landskapsnämndens vägnar:

Lantråd

Viktor Strandfält

Viktor Strandfält.

Landskapssekreterare

Ch. Stormbom

Ch. Stormbom.

029

Nr 16/1951.

LAGUTSKOTTETS betänkande Nr 16/1951 med anledning av landskapsnämndens framställning till Ålands landsting med förslag till landskapslag om kommunala hemsystrar i landskapet Åland.

Förenämnda framställning, varöver landstinget inbegärt lagutskottets utlåtande, har utskottet behandlat och får på skäl, som i framställningen anföras, värdsammast för landstinget föreslå,

att landstinget ville godkänna lagförslaget.

Mariehamn den 13 november 1951.

På lagutskottets vägnar:

Tor Brenning
Tor Brenning.

Axel Kuffschinoff
Axel Kuffschinoff.

Närvarande i utskottet: Tor Brenning, ordförande, Herman Mattsson, Jan Erik Eriksson, J.A. Sjöblom och Gerdus Ekström (suppleant).